

370250

Prof. M. Narvise

hindamisega
25. sept. 40. H. Katar

RT
TARTU
AUGUST
25 sept 1940
202
TARTU

Sisukord.
Kaljo Arpo, stud. jur.

Matr. nr. 13383.

1. Sissejuhatus.

2. Protestimõiste.

Arvestan.
25. sept. 1940.
allikam

3. Protesti liigid.

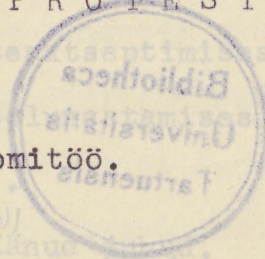
4. Sissejuhatus:

1. VEKSLIPROTEST.

2. Protest mitte...

3. Protest mitte...

Diplomitöö.

4. Teised üle...

4. Protesti menetlus.

A. Protesti ametnikud.

B. Protesti tõetise aeg.

C. Protesti käik.

5. Protesti vajalik *AA*

6. Protesti juridi *2523* lme ja tähtsus.

7. Notifikatsioon ja regress.

Tartu, 1940.

A. Notifikatsioon.

B. Regress.

Loebersund 30. x 40. juur

S i s u k o r d .

1. Sissejuhatus.

2. Protestimõiste.

3. Protesti liigid.

A. Üldiselt.

B. Sisu järele:

1. Protest mittelunastamises.

2. Protest mitteaktseptimises.

3. Protest mittelunastamises "ebakind-
luse korral".

4. Teised ülejäänud juhud.

4. Protesti menetlus.

A. Protesti ametnikud.

B. Protesti tõstmise aeg.

C. Protesti käik.

5. Protesti vajalik sisu.

6. Protesti juriidiline ilme ja tähtsus.

7. Notifikatsioon ja regress.

A. Notifikatsioon.

B. Regress.

1. Sissejuhatus.

Veksel on seaduses määratud vormis avaldatud kirjalik ühepoolne ning abstraktne käsk kolmandale isikule või kohustus maksta dokumendi valdajale tähtajal või nõudmisel selles nimetatud summa. Veksel on seega ühepoolne kohustus, kus teine pool võib vaid õigust, ilma ekvivalentse kohustuseta.¹

Veksliil on kaks erinevat kuju, nimelt käskveksel ehk tratt ja lihtveksel. Mõlemad vekсли kujud on ajaloolise arengu vili, kusjuures käskvekslid on võidule pääsenud Lääne-Euroopas ja Inglismaal, kuna Põhja-Ameerikas ja meil on levinud peamiselt lihtveksel.

Veksel sai oma alguse keskajal ja tema sünnikohaks tuleb pidada Itaaliat, kusjuures ta tekkis ühenduses rahavahetustehingutega. Itaalias tekkis keskajal palju teeröövleid ja isegi paljud väiksete vürstiriikide valitsejad hankisid omale sissetulekuid kaubavoovidelt ja reisijatelt raha ja väärtasjade röövimisega.

Et säärasel viisil raha saatmine ja kaasaskandmine ühest kohast teise oli ohustatud, hakkasid kaupmehed reisijatele kaasa andma maksukäske teises linnas olevatele ärisõpradele ja pankadele, et need reisijatele maksukäsu esitamisel teatud summa välja maksaksid. Seega oli välditud raha kaasaskandmise vajadus. Sellest areneski välja veksell ja tema esialgseks kujuks oli käskveksell, millest hiljem välja arenes ka lihtveksell. Veksli hilisemas arengus eritatakse Prantsuse-, Saksa- ja universaalajajärke.²

Meil kehtis 1. oktoobrini 1938.a. 1932.a. maksmapandud veksliseadus, mis oli õieti sõnasõnaline tõlge ex-Vene 1903.a. veksliseadusest, mõningate erinevustega, mis tingitud maakoha erinevustest. 1.okt. 1938.a. jõustus aga Eestis, Lätis ja Leedus ühtlustatud veksliseadus, mis omakorda koostatud Genfi 7.juuni 1930.a. konventsioonide alusel ja mis ainult mõningais üksikasjus erineb viimasest. Genfi konventsioonides ei leidu eeskirju protesti kohta, vaid see on jäetud üksikute riikide enda korraldada.³ Meil on ses suhtes palju jälgitud Saksa

vastavat seadusandlust. Ühtlustatud veksliseaduse jõustumisega kaotas kehtivuse 1932.a. veksliseadus. Vekslite suhtes aga, mis välja antud enne 1. okt. 1938.a., kohaldatakse endise veksliseaduse eeskirju. Seepärast tulevad käesolevas töös paralleelselt käsitlemisele nii uus (ÜVS) kui ka vana veksliseadus (VS).

2. Protesti mõiste.

Kaubanduslikus käibes on vekslil tähtsus üha kasvanud ja kasvab alatasa, ning juba õige varakult hakati andma vekslile teatavat vormilist kaitset, mis alguse sai Prantsusmaal, eriti sealsetel messidel. Et reisija oleks kindel sihtlinnas rahasaamises, selleks esitati tema sõprade poolt maksukäsk juba enne suuremaid rahvakogumisi sihtlinna pankadele märkuse tegemiseks selle kohta, et nad on nõus teatud tähtpäeval selle maksukäsu järgi raha maksuma. Mõningail põhjusil aga sihtlinna ärisõbrad või pangad võisid keelduda esitatud vekslile vastuvõtu märkuse tegemisest või nad ei tahtnud jälle või ei

saanud nende poolt aktsepteeritud vekslit järgi raha maksta. Kui aga võõras kaupmees tulles laadale ei saaks vekslit järgi raha, siis kogu laadakauplemine oleks halvatud. Seepärast laada peremehed, vürstid, panid maksma kõvad karistused nende kohta, kes vekslit kohustusi ei täitnud, võttes tarvitusele kiirendatud korras asjade lahendamise ja süüdlase isikliku kinnipidamise ja kohtuotsuse kiirtäitmise. Sellest arenes välja vekslitarmus (rigor cambialis), mis kehtib praegugi ja on eriliselt tugev vekslit abstraktsuse juures.⁴ Vekslitkohustuse mittetäitmisest kujuneski vekslit protestimine mitteaktseptimise või mittelunastamise pärast. Sõna "protest" on tuletatud ladinakeelsest sõnast "pro testato" ja tähendab "tunnistajate juures", sest ka maksukäsu esitamine ja maksmine sündis algul tunnistajate juuresolekul.

Maksmiseks esitatud veksel võib jääda rahuldamata mitmel põhjusel: 1) vekslitmaksja võib loobuda maksmisest, kuna tal ei ole varandust või ta ei taha maksta või esineb mõne vaidlusega vekslit vastu; 2) vekslitmaksja on nõus osaliseks maksuks, mi-

da vekslipidajal ei ole õigust tagasi lükata, jäädes rahuldamata ülejäänud summas; 3) vekslipidajal ei ole nõudmisega kellegi poole pöörduda, kui teatavas kohas ei leita maksjat üles ehk kui maksukohuslase surma puhul ei ole kindlaid pärijaid; 4) kohustatu on surnud ülevõlastatuna ja 5) lõpuks nõude rahuldamine on võimatu, kui maksukohuslane on tunnustatud maksujõuetuks.⁵

Ühtlustatud veksliseadus ei sisalda otseselt protestimõiste määratlust, samuti ei sisaldanud seda ka endine seadus. Küll aga on võimalik püstitada protestimõistet, jälgides ÜVS-e norme (vt. § 44) ja kaubandusõiguslikku kirjandust.

Protest on ametlik akt, mille ülesandeks on konstateerida ettekirjutatud vormis ja selleks seatud ametniku kaudu seda fakti, et teatav veksliseaduse eeskirjade kohaselt esitatud nõue vekslijärgsete toimetuste täitmise kohta on jäänud tagajärgeta.⁶

Protestimine koosneb kahest osast: 1) vekslisõiguslikust taotlusest - siin protestiametnik püüab saavutada teatud isikult vekslisõiguslikku summat

või toimetust ja 2) protestiakti koostamisest, milles protestiametnik konstateerib, et vekslioiguslik taotlus on jäänud tagajärjeta.

Protestil on mitmesugune tähendus ja protestiga seotud õiguslikud tagajärjed on üksikute protestiliikide juures erinevad. Tema ülesandeks on säilitada regressiõigust üldse, sest teatavatel kordadel on protest formaalseks eelduseks regressiõiguse teostamisel.⁷ Teatud kordadel protest on õiguste säilitamiseks, kuna aga mõnikord protesti ülesanne piirdub vekslivaldajale tõenduse andmisega vekslijärgse kohustuse mittetäitmise üle. Vekslijärgse kohustuse täitmist saab sundtäite korras nõuda ainult protestitud vekslil järgi.

3. Protesti liigid.

A. Üldiselt.

Uus veksliseadus näeb ette kümme kond vekslijärgset toimetust, mille täitmata jätmist tuleb konstateerida protestiga. Vastavalt sellele, millise toimetuse täitmata jätmise puhul protest on toi-

metatud, on meil kättamisprotestid, dateerimisprotestid, kontraprotestid, aktseptimisprotestid ja lunastamisprotestid. Protestid ei ole alati ühesuguse tähendusega. Analüüsides üksikute protestide ülesandeid ja tagajärgi võiksime sellelt vaatekohalt protestide juures leida kolme liiki tunnuseid. Enamasti protestitakse veksel selleks, et alal hoida regressiõigust regressivõlnikkude vastu. Selleks ettevõetud protest on säilitamisprotest. Säilitamisaktiks on näit. protest mitte-lunastamise pärast trassaadi (lihtveksliväljaja) vastu maksutähtpäeva saabumisel, kui veksel on varustatud indossamentidega ilma kartusklauslita ja kui nende indossamentide suhtes ei kehti klausel "protestita". Säilitamisaktiks on seegi protest ainult regressivõlnikkude (indossantide ja nende käendajate) suhtes, mitte aga peavõlgniku ja tema käendaja suhtes, kes ei vabane protesti ärajäämise tõttu (vt. ÜVS § 53).^{8.}

On aga juhtumeid, kus protest on tarvilik üksnes selleks, et alustada regressi. Neil juhtumel veksliprotestimata jätmine ei too kaasa regressiõiguse kaotust, regressi teostamist ei saa aga enne alustada, kui protest on sooritatud. Siin on meil tegemist puhtakuulise regressiprotestiga, s.o. aktiga, mis on üksnes

regressi alustamise formaalseks eelduseks. Puhtakuju-
liseks regressiprotestiks on näit. protest mittelunas-
tamise pärast enne maksutähtpäeva saabumist. Kuigi on
saabunud olukord, mis annab vekslivaldajale õiguse teos-
tada regressi harilikus korras. Tahab ta aga kasutada
võimalust teostada regressi enne maksutähtpäeva, siis
peab ta vekslilaskma protestida, kui ta pole protes-
timiskohustusest vabastatud, või kui ennetähtaegse reg-
ressi aluseks pole mõni ÜVS § 44 lg. 6 ettenähtud olu-
kordadest.^{9.}

Protestil on aga veel ülesandeks olla teatavaks
tõendiks veksliprotsessis, olla eelduseks teatavate prot-
sessuaalsete soodustuste saamiseks või lihtsustatud
protsessikorra kohaldamiseks. Seda ülesannet taotleb
protsessuaalprotest. Protestiks, mis taotleb üksnes
protsessuaalseid efekte, on protest mittelunastamise
tõttu veksliväljaja vastu maksutähtpäeva saabumisel,
kui vekslil leidub üksnes veksliväljaja allkiri.^{10.}

Nõnda siis, vaadeldes proteste nendega seotud taga-
järgede seisukohast, liigitatakse protestid säilitamis-
protestideks, regressiprotestideks ja protsessuaalpro-
testideks. On proteste, millel on kõigi kolme liigi tunnu-
seid, on aga ka neid, mis taotleavad üksnes protsessuaal-

seid efekte ja mis on seega puhtakujujised protses-
11.
suaalprotestid.

Vormi järgi tunneb meie veksliseadus ainult pro-
testi notari või tema asetäitja juures, milleks no-
tari puudumisel kohal on volitatud jaoskonnakohtuni-
12.
kud.

B. Sisu järele.

Küll aga tuuneb meie veksliseadus protestide lii-
gitamist sisu järele ja nimelt: 1) protest mittelunas-
tamises, 2) protest mitteaktseptimises, 3) protest mit-
telunastamises ebakindluse korral ja 4) teised ülejää-
nud juhud.

1) Protest mittelunastamises.

Kõige sagedamini meil esinev protesti liik on veks-
li protest mittelunastamises. Veksli protest mittelun-
nastamise pärast, ^{järgneb} kui veksliväljaja või viimase poolt
määratud eriline maksja jätavad lunastamata neile veks-
li järele esitatud maksunõudmise, ükskõik millisel põh-
jusel. Vekslivaldaja pole kohustatud vekslit protestima,
oleneb täiesti tema soovist, kas ta laseb seda teha või
mitte.

Vana VS-e § 41 järgi tuleb päevveksel, aegveksel
ja näitaegveksel esitada lunastamiseks kas maksutäht-

päeval või ühel kahest järgnevast tööpäevast. Järelikult VS-e järgi võidakse eelnimetatud vekseid esitada lunastamiseks sel juhul, kui maksutähtpäev langeb seaduslikule pühale või puhkepäevale, ainult maksutähtpäevale järgneval kahel argipäeval. ÜVS-e § 38 ja 72 järgi võidakse seesuguseid vekseid lunastamiseks esitada kolmel argipäeval. Ütleb ju ÜVS-e § 72 otseselt, et säärase vekslil lunastamist, mille maksutähtpäev langeb seaduslikule pühale või puhkepäevale, võidakse nõuda alles esimesel sellele järgneval argipäeval. Sellele argipäevale liituvad ÜVS-e § 38 lg 1 kohaselt veel kaks argipäeva. Seega ÜVS-e järgi on päevveksli, aegveksli ja näitaegveksli lunastamisele esitamiseks igal juhul kolm argipäeva. Mis puutub näitvekslitesse, siis tuleb need esitada lunastamiseks ÜVS-e järgi ühe aasta jooksul arvates nende koostamisest, kui mitte veksiliväljaja või indossandid § 34 kohaselt pole määranud teisiti.¹³

Päevveksli, aegveksli ja näitaegveksli protestimine mittelunastamise pärast peab toimuma kahe argipäeva jooksul, mis järgnevad päevale, mil veksel kuulub lunastamisele. Protest näitveksli mittelunastamise pä-

rast peab toimuma sama tähtaja jooksul, mis on ette nähtud seaduses protesti teostamiseks mitteaktseptimise pärast.¹⁴

Protestimine mittelunastamises peab sündima notari või tema seadusliku asetäitja juures vekslis märgitud lunastamiskohas. ÜVS-e järele ei tarvitse maksukoht vekslis otseselt märgitud olla. Selle puudumisel loetakse maksukohaks lihtveksleis veksliväljaja nime juurde ja käskveksleis trassaadi nime juurde märgitud koht. Kui maksukohas puudub notar, tuleb veksel esitada protestimiseks lähemale notarile sama ringkonnakohtu piirkonnas. Protestiakti peab notar toimetama ettevaatusega, hoolikalt ja õigelt, sest vastasel korral vastutab notar tema läbi tekkinud kahjude eest. Pealegi protestiakti kehtivusetuks tunnistamine mõne vorminõude mittetäitmise pärast vabastab pealekirjutajad ja nende käendajad vastutusest vekslis järgi. Protestiakt, milles märgitud ei ole, et vekslis järgi maksmist nõutud, on kehtivusetu.¹⁵

2. Protest mitteaktseptimises.

Kui vekslis vastuvõtmiseks esitamisele ei järgne 24 tunni jooksul maksja (trassaadi) poolt vekslis vas-

tuvõtmine või kui veksel võetakse vastu ainult osaliselt, siis on vekslivaldajal õigus lasta veksel protestida mittevastuvõtmise pärast. Säärase protesti peatähtsus seisneb selles, et protestiga vekslivaldaja omandab õiguse ennetähtpäevalise rahulduse saamiseks. Mittevastuvõtmise pärast toimunud protesti põhjal on vekslivaldajal õigus, ootamata vekslile maksutähtpäeva, nõuda trassandilt (veksliväljajalt) kui ka kõigilt vekslile järgi vastutajalt rahuldust ühes protestimisega seotud kuludega samas korras, nagu tähtpäevaks mittelunastamisel. Säärasel enne tähtaega maksmisel on aga vekslilunastajal õigus maha arvata maksetavast summast diskonti Eesti Panga diskontomäära järgi, arvates maksmise päevast kuni vekslile maksutähtpäevani, on loomulik, sest vekslite väljamisel on protsendid ette ära maksetud.

16

Senikehtinud Veksliseaduse järele vastutas trassant niihästi käskveksli aktseptimise kui ka lunastamise eest (vt. VS § 97). Ühtlustatud Veksliseadus aga lubab trassandil ennast vabastada aktseptimise eest sellega, et ta lisab vastutamatuse klausli vekslile teksti või trassandi poolt allakirjutatud pealdisena vekslile esiküljele.

17

Samuti vabaneb ta vastutusest aktseptimise eest, paigutades vekslisse klausli, millega keelab vekslie esitamise aktseptimiseks. Sellega langeb ühtlasi ära ennetähtpäevase regressi võimalus, mitte ainult trassandi ja selle käendajate vastu, nagu see on ka sel juhul, kui trassant on enese vabastanud vastutamatus klausli lisamisega vekslile, vaid ka indossantide ja nende käendajate vastu. Lunastamise eest ei saa aga trassant ennast millalgi vabastada ja sarnane klausel, kui see on vekslisse paigutatud, tuleb lugeda mittekirjutatuks. Vekslie aktseptimise keeldu ei või trassant lisada näit. näitaegvekslitesse ega ka vekslitesse, mis kuuluvad lunastamisele kas kolmanda isiku poolt või trassandi elukohaga mitteühtuvas kohas.

Aktseptimiseks esitamise keeld on ette nähtud üksnes regressi kohuslaste huvides, ega tule tühiseks lugeda keeluvastaselt tehtud aktsepti. Aktseptiga kohustub aktseptant lunastama maksutähtpäeval vekslie vekslivaldajalt. Maksutähtpäeva saabumiseni võivad esitada vekslie aktseptimiseks trassaadile tema elukohas vekslivaldaja ja ka iga vekslipidaja.

Vekslit aktseptimiseks võib esitada kuni maksutähtpäevani, mitte enam maksutähtpäeval. Maksutähtpäeval võib

küll vekslit aktseptida, kuid sel päeval ei saa enam vekslit protestida mitteaktseptimise pärast. Näitaegveksleid tuleb esitada aktseptimiseks ühe aasta jooksul arvates koostamispäevast. Trassant võib seda tähtaega lühendada või pikendada. Neid tähtaegu võivad lühendada ka indossandid.²⁰

Trassant võib ette kirjutada tähtpäeva, millest alates vekslit trassaadile võib aktseptimiseks esitada,²¹ kuna ta arvestab, et trassaat nõustub vekslit aktseptima mitte enne, vaid pärast seda tähtpäeva. Sarnaseid tähtajalisi aktseptimiseks esitamise keelu klausleid võib paigutada ka näitaegvekslitesse ja domitsiilvekslitesse.

Aktseptimine peab aga nii Veksliseaduse kui ka Ühtlustatud Veksliseaduse järele olema tingimusteta, kuid ÜVS-e järele võib trassaat seda piirata vekslisumma osaga. Igasugune muu kõrvalekaldumine vekslisust aktseptimisel loetakse samavääriliseks aktseptimisest loobumisega ja vekslivaldaja võib lasta vekslit protestida mitteaktseptimise pärast, samuti võib ta vekslit, aktsepti sisule vaatamata, esitada lunastamispäeval trassaadile lunastamiseks. Jätakse aga veksel lunastamata, võib vekslit lasta protestida mitte-

lunastamise pärast ja esitada regressinõue, Veksli-
valdaja võib lasta vekslit protestida ja teostada regres-
si/kas mitteaktseptimise või mittelunastamise pärast
seni, kuni võimaldavad seda vastavad tähtajad. Kui aga
regress on jäänud tagajärjeta, võib vekslivaldaja nõu-
da aktseptantidelt vekslijärgse kohustuse täitmist
aktsepti sisu ulatuses.

Vana VS-e järele on vekslivaldajal võimalik teos-
tada regressiõigust enne maksutähtpäeva ainult ühel
juhul ja nimelt siis, kui trassaat jätab vekslit kas ter-
ves summas või osaliselt aktseptimata ning kui see as-
jaolu tõestatakse protestiga. ²²

Sellest reeglist on siiski erand ja nimelt siis, kui veks-
limaksja ei võtta küll vekslit vastu maksjana, kuid teeb
ettepaneku, võtta sama veksel vastu sekkujana au pärast
ja kui selleks vekslivaldaja on avaldanud ka nõusole-
kut, sel juhul ei teki vekslivaldajal ennetähtpäevase
rahulduse saamise õigust. ²³ Vekslivaldaja ei ole õigus-
tatud tagasi lükkama au pärast vastuvõtta ettepanekut,
mille esitab vekslimaksja terve summa suuruses. Teeb ta
seda, siis kaotab ta õiguse ennetähtpäevase rahulduse
saamiseks. Maksjal, keda ei lastud vastu võtta vekslit
au pärast, on õigus nõuda oma ettepaneku märkimist veks-

lile mittevastuvõtmise pärast koostatavas protestiaktis või selle täiendavas juurdekirjutuses.²⁴

Protest mitteaktseptimise pärast peab toimuma tähtaja jooksul, mil veksel tuleb esitada aktseptimiseks. Kui veksel on esmakordselt esitatud aktseptimiseks tähtaja viimasel päeval, siis võib protest toimuda veel järgmisel päeval. Kui veksel on protestitud mitteaktseptimise pärast, siis pole seda enam vaja esitada lunastamiseks ega protestimiseks mittelunastamise pärast.²⁵

3. Protest mittelunastamises "ebakindluse korral".

Ühtlustatud Veksliseadus tunneb ka protesti mittelunastamises "ebakindluse korral", mil juhul protest mittelunastamise pärast ja regressiõiguse teostamine võib aset leida juba enne vekslit maksutähtpäeva, kui vekslivõlgnik (trassaat e. lihtveksliväljaja) on sattunud maksuraskustesse. Normaalne vekslikäive põhineb eeldusel, et vekslivõlgnik vekslit maksutähtpäeval välja lunastab. Niipea, kui vekslivõlgniku ainelises olukorras tekib seisund, mis teeb vekslit lunastamise maksutähtpäeval küsitavaks, s.t. kui vekslivõlgnik on muutunud ebakindlaks, on vekslikäibe normaalne eeldus purunenud ja veksel satub hädaseisukorda. Ühtlustatud vekslisea-

dus võimaldab sel juhul regressi juba enne maksutäht-
päeva saabumist. ²⁶ Siin tuleb meil vahet teha kahe või-

maluse vahel: a) kui vekslit aktseptinud või aktsepti-
mata jätnud trassaadi vara on seatud konkursi, konkur-
si ärahoiu kokkuleppe menetluse või administratsiooni
alla või kui trassaat on lõpetanud oma maksmised, seda
ka siis, kui maksmiste lõpetamist pole konstateerinud
kohus, või kui ta varale pööratud sissenõudmine on jää-
nud tagajärjeta, ning b) kui aktseptimisele mittekuulu-
va vekslit väljanud trassandi vara on seatud konkursi,
konkursi ärahoiu kokkuleppe ^{menetluse} või administratsiooni alla. ²⁷

Kui vekslit aktseptinud või aktseptimata jätnud trassaat
on lõpetanud maksmised või kui tema varale pööratud
sissenõudmine on osutunud tagajärjetuks, siis võib veks-
livaldaja teostada regressiõigust ainult pärast seda,
kui veksel on esitatud trassaadile lunastamiseks ja kui
protest on toimunud. ²⁸

Kui vekslit aktseptinud või aktseptimata jätnud tras-
saadi vara või aktseptimisele mittekuuluva vekslit väl-
janud trassandi vara on seatud konkursi, konkursi ära-
hoiu ^{menetluse} kokkuleppe või administratsiooni alla, siis kohtu
vastava määruse esitamine on küllaldaseks aluseks reg-
ressiõiguse teostamise lubamiseks vekslivaldajale.

Kohtumääruse esitamisega on võrdne ENSV Teatajas või kohtukuulutuste ajalehes avaldatud kohtumääruse kuulutuse esitamine.

4. Teised ülejäanud juhud.

Peale kolme juba mainitud protestiliigi tunneb ühtlustatud Veksliseadus ka muid vekslitoimingute mittetäitmise proteste:

- a) dateerimisprotest näitvekslitel aktseptimise kuupäeva märkimata jätmise pärast.³⁰
- b) kättamisprotest nii aktseptimiseks saadetud veksliteisiku mitteüleandmise pärast kui ka algveksli (pri-³¹ma) valdaja vastu, kes keeldub seda üleandmast.³²
- c) kontraprotest hädasekkuja vastu, kes keeldub vekslit aktseptimast ehk lunastamast.³³

4. Protesti menetlus.

A. Protestiametnikud.

Meil vekslite protestimine peab sündima notari või tema seadusliku asetäitja juures vekslil märgitud maksukohas ja kui seda vekslis pole märgitud, siis veksliväljaandmiskohas. Kui maksukohas puudub notar, tuleb veksel esitada protestimiseks lähemale notarile sama ringkonna-

kohtu piirkonnas.

Seni on Balti riikides vekslite protestimist toimetanud ainult notarid ja kuigi ÜVS-e § 79-sse on jäädud fraas - "või seaduse järgi protestimiseks õigustatud ametniku poolt" - ei leia see tegelikkuses rakendamist. Protestiakti peab notar toimetama ettevõtusega, hoolikalt ja õigelt, sest vastasel korral vastutab notar tema läbi tekkinud kahjude eest.

Teiste maade seadusandlustes isikute arv, kes protestimist toimetavad on palju suurem. Saksa 1933.a. seaduse järele võivad protestimist toimetada notarid, kohtunikud, töendusametnikud ja sisemaa vekslite kohta, mille summa ei ületa 1000 riigimarka, kogu riigi postiasutused.

B. Protesti tõstmise aeg.

Esimeseks toiminguks protestimenetluses on vekslite esitamine protestiametnikule protestimiseks.

Vana Veksliseaduse järgi võib vekslivaldaja esitada vekslite notarile protestimiseks mittelunastamise pärast ükskõik missugusel neist päevist, millal ta võib vekslite esitada lunastamiseks (VS § 67 lg.1). See-ga võib vekslivaldaja VS-e järgi päevveksli, aegveksli ja näitaegveksli notarile esitada protestimiseks

mittelunastamise pärast veel teisel argipäeval pärast vekslimaksutähtpäeva (VS § 41), kusjuures ei ole keelatud neid vekseid esitada protestimiseks ka juba maksutähtpäeval. Näitvekslid VS-e järele, mille esitamiseks on määratud eriline tähtaeg, tuleb esitada protestimiseks mittelunastamise pärast enne selle eritähtaaja möödumist, kui aga see eritähtaeg on märkimata, siis enne aastase tähtaja möödumist, arvates veksliskoostamispäevast (VS § 42).³⁶ Seega näitvekslite juures ei ole ootepäevad lubatud ja vekslivaldajal ei ole õigust vekslit protestimiseks esitada kahel kaheteistkümneenda kuu lõpp-päevale järgneval argipäeval. Seega näitveksli maksutähtpäev sel juhul, kui vekslit ei ole esitatud lunastamiseks aasta jooksul arvates koostamispäevast, saabub koostamispäevale vastaval kaheteistkümneenda kuu päeval, kui sel kuul aga sarnast päeva pole, siis kaheteistkümneenda kuu viimasel päeval.³⁷ Langeb maksutähtpäev seaduslikule pühale või puhkepäevale, siis VS-e järgi loetakse tähtpäev saabunuks pühale või puhkepäevale eelneval argipäeval.

Käesolevas küsimuses on ÜVS võrreldes VS-ga omaks võtnud oluliselt erineva seisukoha. ÜVS-e § 44

lg. 3 kohaselt peab päevveksli, aegveksli ja näitaegveksli protestimine mittelunastamise pärast toimuma kahe argipäeva jooksul, mis järgnevad maksutähtpäevale, või kui maksutähtpäev langeb seaduslikule pühale või puhkepäevale, siis kahe argipäeva jooksul, mis järgnevad pühale või puhkepäevale järgnevale esimesele argipäevale. Seega ei saa eelnimetatud veksleid lasta protestida maksutähtpäeval, või kui see langeb pühale või puhkepäevale, siis sellele järgneval esimesel argipäeval, sest lunastamispäev peab ise tervikus kuuluma vekslivõlgnikule ja protestipäevana arvesse tulla ei saa. Protestida võidakse neid veksleid ainult nende lunastamispäevale järgneva kahe argipäeva jooksul, mille kestel tuleb protest ka lõpule viia, s.t. koostada protestiakt. Et notar saaks küllalt aegsasti esitada maksunõude isikule, kelle vastu protestimine toimub, sellepärast on soovitatav esitada päevvekslid, aegvekslid ja näitaegvekslid notarile protestimiseks juba esimese argipäeva hommikul, mis järgneb vekslilunastamispäevale.³⁸

Olgu tähendatud, et ÜVS-e § 44 lg.3 võib välja lageda, et vekslivaldaja võib vekslit esitada protesti-

miseks veel lunastamispäevale järgneval teisel argi-
päeval, kas või üks minut enne notari kontori sulge-
mist ja notaril tuleks veksel siis veel samal päeval -
õieti otsekohe - protestida, sest kui ta seda samal
päeval ei tee, siis järgmisel päeval ta seda enam teha
ei saa.³⁹

Mis puutub näitvekslite protestimisse mittelun-
astamise pärast, siis ÜVS-e § 44 lg.3 kohaselt peab
nende protestimine toimuma vaatamata sellele, kunas
nad esmakordselt esitati trassaadile lunastamiseks,
selle tähtaja jooksul, mille kestel neid § 34 kohaselt
võidakse esitada lunastamiseks. Näitveksleid võidakse
esitada protestimiseks juba samal päeval, millal neid
esitati lunastamiseks. Ehkki näitvekslite protestimi-
seks esitamise viimaseks päevaks on nende vekslite
lunastamiseks esitamise tähtaja viimane päev, on siis-
ki soovitatav neid protestimiseks mittelunastamise pä-
rast esitada vähemalt kaks päeva enne lunastamiseks
esitamise tähtaja viimast päeva, et notar saaks küllalt
aegsasti maksunõude välja saata.⁴⁰

Protestimiseks esitamine mitteaktseptimise pä-
rast peab VS-e järgi toimuma enne vekslite maksutähtpäe-

va. ÜVS-e § 44 lg. 2 kohaselt peab aga protest mitteaktseptimise pärast toimima, s.t. protest peab juba olema lõpule viidud selle tähtaja jooksul, mil veksel tuleb esitada aktseptimiseks. ÜVS-e järgi aktseptimiseks esitamine trassaadile võib toimuda üksnes maksutähtpäeva saabumiseni, järelikult viimaseks päevaks on päev enne maksutähtpäeva. On aga siiski soovitatav esitada vekslit notarile protestimiseks mitteaktseptimise pärast juba vähemalt kaks päeva enne maksutähtpäeva, et notar saaks küllalt aegsasti nõuda vekslit aktseptimist trassaadilt.

Eelöeldust nähtub, et vekslit ei saa ÜVS-e järgi protestida ei mitteaktseptimise ega mittelunastamise pärast vekslit maksutähtpäeval. Sellest üldreeglist lubab ÜVS vaid ühe erandi. Nimelt võib vekslit protestimine mitteaktseptimise pärast toimuda vekslit maksutähtpäeval või, kui see on püha- või puhkepäev, siis järgneval esimesel argipäeval, kui veksel on trassaadile esitatud aktseptimiseks maksutähtpäeva eelpäeval ja kui trassaat sel juhul kasutab ÜVS-e § 24 lg1 ettenähtud õigust, mille kohaselt ta võib nõuda vekslit teiskordset esitamist endale järgneval argipäeval.⁴¹

Kui vekslit ei saa määratud tähtpäeval esitada või protestida ülesaamatu takistuse tõttu, siis pikendatakse neid tähtaegu. Vekslivaldaja peab viivitamata teatama vääramatu jõu juhust oma vahenditule eelkohuslasele ja märkima selle teate dateeritult ja enda poolt allakirjutatult vekslile või selle jätkule. Pärast vääramatu jõu lõppemist peab vekslivaldaja viivitamata esitama vekslit aktseptimiseks või lunastamiseks ja tarbekorral laskma ta protestida. Kui vääramatu jõud püsib üle 30 päeva, arvates maksutähtpäevast, siis võidakse teostada regressi vekslit esitamata ja protestimata. Näitvekslitele ja näitaegvekslitele arvatakse 30 päevane tähtaeg sellest kuupäevast, mil vekslivaldaja, olgugi enne esitamistähtaja möödumist, teatas vääramatust jõust oma eelkohuslasele. Näitaegvekslitele pikendatakse 30 päevast tähtaega vekslil märgitud tähtaja võrra, mille möödumisel veksel pärast esitamist kuulub lunastamisele.⁴²

C. Protestikäik.

Olles saanud vekslit protestimiseks, nõuab notaris samal päeval kas suuliselt või kirjalikult veksliajajate toimetuste täitmist isikult, kelle vastu protestimine toimub. Protestinõudja peab notarile teatama isiku aadressi, kelle vastu protestimine toimub. Notaris ei ole kohustatud, ega suudagi, viimase aadressi kindlaks tegema. Kui protestiaadi elukohta ei saa kindlaks teha, siis toimub n.n. "tuule-protest", notaris protestib tuulde, tehes protestiakti märkuse selle kohta, et protestaadi elukoht teadmata.

43

Maksunõudmine võib toimuda nii suuliselt kui ka kirjalikult. Suuline maksunõudmine eeldab seda, et notaris läheb isiklikult veksliajajale äriruumi või elukohta ja nõuab temalt kohapeal vekslit tasumist. Kui nõudmine jääb tagajärjeta, siis lahkuvad protestiametnik, läheb kontoris ja protestib vekslit mittelunastamise tõttu. Suuline maksunõudmine ei eelda nimelt mingi eritähenduse määramist, mille jooksul veksliajajal võiks veel notari juures oma vekslit välja osta, vaid maksunõudmine peab toimuma otsekohe maksunõudmise esitamisel.

Kui protestaati ei leitud tema äriruumist või elukorterist või olid need lukustatud, siis toimub n.n. seinaprotest, s.t. notar protestib vekslil ilma et ta oleks esitanud vekslilikohuslasele maksunõudmist.⁴⁴

Meie senine praksis suulist maksunõudmist üldse ei tunnud, kuigi see oli seaduses ette nähtud. Ka praegu on meil praktikas kehtiv kirjalik teatamisviis, millega kohustatule antakse vekslijärgse kohustuse täitmiseks aega kuni järgmise päeva kella kolmeni.

Kirjalikul maksunõudmisel on võrreldes suulisega terve rida paremusi:

1) kirjalik maksunõudmine eeldab juba oma mõistes seda, et notar annab vekslilikohuslasele^{a)} protestimenetluses ettenähtud ajavahemiku piirides eritähataja, mille jooksul vekslilikohuslane võib vekslil veel notari juures lunastada. See annab vekslilikohuslasele aega tarviliku rahasumma hankimiseks või vekslil valdajaga kokkuleppe sobitamiseks vekslivõla pikendamise kohta. Mõnikord võib juhtuda, et vekslilväljaja ei tea vekslil tähtpäevi. Suuline maksunõudmine tabaks vekslilväljajat neil kordadel täiesti ettevalmistamatuna, eriti kui see esitatakse pärastlõunasel ajal, kus krediit-asutused on suletud. Kõik need raskused langevad ära

aegsasti väljasaadetud kirjaliku maksunõudmise puhul, kus veksliväljaja kasutuses on veel mõni tund ennelõunast aega.

2) Kirjaliku maksunõudmise puhul on n.n. seinaprotesti juhtumid palju haruldasemad.

3) Sel korral, kui isik, kellele maksunõudmine tuleb esitada, elab väljaspool maksukohta, puudub notaril üldse võimalus esitada temale suulist maksunõudmist.

4) Aegadel, kus protestid muutuvad massilisteks, puudub notaril füüsiline võimalus esitada kõigile suulist maksunõudmist, sest piiratud aja kestel ta lihtsalt ei jõuaks seda teha.

5) Kirjalik maksunõudmine on seotud hoopis väiksemate kuludega.⁴⁵

Kui teadaandele järgneva päeva kella 3-eks ei lunastata vekslit, protestib notar sel päeval vekslit, tehes sellekohase protestiakti. Vekslit protestimisest teeb notar notariaalseaduse põhjal sellekohase märkuse oma notariaalregistrisse, kuigi ÜVS seda ei nõua. Sissekanne registrisse võib aga olla äärmiselt lakooniline, näit. "Protestitud mittelunastamise pärast N.N. veksli kr.100.- peale.", sisaldades tempelmaksu huvi-

des igatahes vekslisummat ja protestitõuget. Protesti raskuspunkt lasub akti koostamisel, kuna registrisse kandmisel on sama tähendus nagu teistegi notariaaltoimetuste juures. Akti koostamise all tuleb mõista akti valmistamist, nummerdamist erikaustiku järjekorras, margistamist ja allakirjutamist; kõik need toimetused tulevad teostada protestipäeval.

Protest hakkab kehtima pärast sellekohase akti koostamist. Neil kordadel, kui veksliseaduse alusel vekslit protestimine langeb päeva peale, mil töö seaduse järgi lõpetatakse kell 12 päeval, tuleb protestimist toimetada järgmisel tööpäeval kell 3 p.l.

Protestiakt tuleb koostada vekslile või vekslit jätkule. Protestiakt peab vahenditult järgnema vekslit tagaküljel olevale viimasele pealdisele, selle puudumisel aga peab ta vahenditult algama vekslit tagakülje ühest äärest. Kui protestiakt koostatakse vekslit jätkule, tuleb jätkukoht varustada ametipitseriga. On see tehtud, siis pole vaja protestiametniku allkirjale lisandada ametipitserit. Ühe ja sama vekslit mitme teisiku või algveksli ja selle ärakirja protestimiseks on küllaldane, kui protestiakt koostatakse ühele veks-

liteisikule või algvekslile. Teistel veksliteisekutel või vekslil ärakirjal tuleb teha märkus, millisele veksliteisikule on koostatud protestiakt või et see on algvekslil. See märges tuleb alla kirjutada protestiametniku poolt.⁴⁶

Protesti kohta, mille laseb teha vekslil ärakirja valdaja algveksli pidaja vastu, tuleb koostada protestiakt ärakirjale või selle külge kinnitatud lehele. Kui vekslil protestitakse osalise aktseptimise pärast, siis tuleb vekslil teha ärakiri ja protestiakt koostada sellele ärakirjale või selle külge kinnitatud lehele. Ärakiri peab sisaldama ka vekslil leiduvad indossandid ja muud märkmed.⁴⁷

Kui ühest ning samast vekslil tulenevaid toimetusi on kohustatud täitma mitu isikut, või üks ning sama isik korduvalt, siis on küllalt ühest protestist.⁴⁸

Vekslil võidakse lunastada protestiametnikult. Protestiametnikult ei saa ära võtta õigust vekslil järgi maksu vastu võtta.⁴⁹ Kui veksel lunastatakse protestiametnikult ainult osaliselt, peab protestiametnik osalist tasumist vekslil kviteerima ja vekslil protestima ülejäänud summas. Vekslil võidakse protesti-

ametnikult lunastada nii enne kui ka pärast protestimist. Protestiametnik peab lunastamisel vekslit kviteeritult vekslilunastajale üle andma.

Seadusest ei selgu, kas protestiametnik võib keelduda vekslit välja andmast selle lunastajale, kui viimane pakub küll maksmiseks vekslisummat, kuid keeldub maksmast protestikuludid ja kas võib protestiametnik vekslisumma maksmise korral protestikulude pärast uut protesti teha. Stranzi arvates tuleb sellele jaa-tavalt vastata.⁵⁰

Protestiaktist peab notar enesele jätma tõestatud ära kirja ja vekslit sisust kokkuvõtte. Kokkuvõttes tuleb märkida: 1) vekslisumma; 2) maksutähtpäev; 3) koostamise kuupäev ja koht; 4) veksliväljaja nimi, selle nimi, kellele või kelle käsul peab toimuma maksmine ja trassaadi nimi; 5) kui vekslit lunastajaks on määratud trassaadi või lihtveksli väljajaga mitteühtiv isik, siis selle nimi kui ka hädasekkuja ja ausekkuja-aktseptandi nimed. Ära kirjad ja kokkuvõtted tuleb säilitada korraldatult.⁵¹

Olles vekslit protestinud, peab notar samal päeval sellest teatama kirjalikult kõigile vekslitkohtu-

sile, kelle aadressid on notaril teada. Teatamisega seoses olevad kulud arvatakse protestikulude hulka. Veksel ühes protestiaktiga antakse üle sellele vekselivaldajale, kelle nõudel toimus protest. Notar ei või keelduda vekseli üleandmisest õigustatud isikule, kui temale tasutakse protestimise tasu ühes sellega seotud kuludega. Protestikulude hulka arvatakse: 1) notari tasu tariifi alusel; 2) protesti tempelmaks 2 senti igalt 10 kroonilt, kusjuures poolikud 10 kroonid arvatakse terveteks ja 3) notifikatsiooniga seotud kulud.

5. Protesti vajalik sisu.

Protestimenetluses omab erilise tähtsuse protestiakt. Protestiakt peab sisaldama:

- 1) Protestimise kuupäeva;
- 2) protestiakti numbri;
- 3) selle nime, kelle kasuks toimub protestimine, kui ka selle nime, kelle vastu toimub protestimine;
- 4) märkuse selle kohta, et protestiametnik on tagajärjetult nõudnud vekselijärgse toimetuse täitmist

isikult, kelle vastu protest on toimunud, või et temaga ei saadud kokku, või et tema äriruume või elukorterit ei leitud;

5) märkuse selle kohta, kus ja millal nõue on esitatud või on püütud seda esitada, kuid tagajärjeta;

6) tasutud protestikulude summa.

Kui trassaat, kellele on veksel aktseptimiseks esitatud, nõuab veksli teiskordset esitamist järgmisel päeval, siis tuleb see märkida protestiakti. Protestiakt tuleb alla kirjutada protestiametniku poolt ja varustada ametipitseriga.⁵²

Pääle selle tuleb protestiakt notariaalseaduse järgi varustada veel ka registri numbriga, mille all notar on veksli protesti kandnud oma notariaalregistrisse.

Kui puudub protestiametniku allkiri, siis on protest tühine. Allkiri peab olema käsitsi kirjutatud, mehaanilised allkirjad on mittepiisavad. Edasi peab allkiri protestiakti all seisma, nii et selle protestiuriku sisu on allkirjaga kaetud.⁵³

Kui protestiakti koostamisel on sattunud protestiakti kirjavigu, vahele jätmissi ja muid puudusi, siis võib protestiametnik neid parandada kuni akti üleand-

miseni isikule, kelle kasuks protest on toimunud. Parandused tulevad protestiaktis protestiametniku allkirja ees õiendada.⁵⁴

Ka väliselt vigadest vaba protestiakt võib evida olulisi puudusi. Avaliku ürikuna esitab protest enesest toodud faktide tõenduse. Kuid on lubatud vastutõendus. Kui on näiteks protestiaktis deklareeritud, et protestiametnik on aktseptandilt asjatult maksmist nõudnud, siis võib esineda vastutõendusega selle kohta, et protestiametnik pole aktseptanti üldse otsinud.⁵⁵

Protestiakti parandamine on vajalik ainult siis, kui protestiaktis esinevad olulised puudused. Kui protestiakti puudused ei mõjusta protestiakti kehtivust, siis ei ole puuduste parandamine vajalik.⁵⁶

6. Protesti juriidiline ilme ja tähtsus.

Protest on nii solenne akt kui ka tõendusvahend. Solenne akt on ta näiteks regressi korral veksliväljaaja ja indossantide vastu. Ta peab siin enesest täieliku selguse muretsema; niipalju kui ta kahtlusi laseb tekkida, on ta kehtetu, ja protestiüriku asendamine

või täiendamine teise täiendusvahendiga on lubamatu. Kus aga protest on ainult tõendusvahend, näit. hagide korral aktseptandi vastu, siis võib teda ka teiste tõendusvahenditega asendada. Sellisel juhul allub tema sisu kohtu vabale tõendite hindamisele ja isegi juhul, kui ta on vigane, võib tema kaudu hagnosis aktseptandi vastu rahuldada.⁵⁷

Protest omab juriidiliselt seisukohalt suure tähtsuse:

1) Ta hoiab alal vekslite pealekirjutajate vastutuse. Kui tähtpäeval lunastamata jäänud veksel ei ole protestitud, siis vabanevad pealekirjutajad vekslite järgsest vastutusest, püsima jääb aga lihtveksleis veksliväljaja vastutus ja käskveksleis aktseptandi vastutus, kui veksel on aktseptitud ja trassandi vastutus, kui veksel ei olnud aktseptitud.⁵⁸

2) Protestimata vekslite järgi ei saa nõuda intresse maksutähtpäeva ja hagi kohtusse sisseandmise vaheaja eest, küll saab seda aga protestitud vekslite järgi.⁵⁹

3) Protestitud vekslid loetakse konkursi puhul nõude küllaldaseks tõenduseks ning nende vastu saab

vaielda vaid hagi korras (TKS § 1899 lisa p.31,1), kuna protestimata veksell veksliväljaja maksuvõimetuse puhul kõrvaldatakse esimest liiki võlgade hulgast.⁶⁰

4) Protestitud vekslil järgi võib nõuda kohtusundtäite korras (TKS § 161¹⁻²⁴ ja § 361¹), mis hõl bustab hagi teostamist nii kulude kokkuhoiu mõttes, kuna kohtulõivu võetakse pooles määras, kui ka kiiruse mõttes, sest sundtäite otsus tehakse vastaspoole väljakutsumiseta. Sundtäite korras ei saa nõuda järelindossant.⁶¹

5) Protestitud vekslil järgi hagi esitamisel on võimalik nõuda eelkindlustust (TKS § 125,595)⁶²

6) Kohtuotsusel on lubatud eeltäitmine (TKS § 138 ja 737)⁶³

Kuna protestil on sellised juriidilised tagajärjed, on tema olemasolu täiesti õigustatud. Sellepääle vaatamata ilmneb viimasel ajal Lääne-Euroopas õige tugev vool selle akti tühistamiseks või vähemalt tema märgatavalt lihtsustamiseks, tuues ette põhjusena protestiakti keerulisust ja kallidust. Selle protestivas tase liikumise toeks kaubanduslikus ilmas on peasjalikult Inglise seadusandlus, mis loeb ülearuseks pro-

testi sisemaa vekslite (inland bills) suhtes, võimaldades seda välisvekslite (foreign bills) suhtes. Mittevastuvõtu protest teeb inglise seaduse järgi protesti mittelunastamises ülearuseks. Protest Inglismaal asendatakse märkusega vekslile (noting), mida teeb ametlik isik.⁶⁴

Ka ÜVS-es on leidnud kõlapinda veksliprotesti tähtsuse vähendamise tendents, mis pole sugugi võõras nüüdisaja veksliloiguse doktriinile. Nii võivad trassant, indossant ja ka vekslitõendaja ÜVS-e järgi vabastada vekslivaldaja sellekohase vekslile tehtud pealdisega regressiõiguse säilitamiseks vajalikust veksliehitamisest protestimiseks vekslile mitteaktseptimise või mittelunastamise pärast.⁶⁵

7. Notifikatsioon ja regress.

A. Notifikatsioon.

Vekslile protestimisega käib kaasas veel teine tegevus, nimelt notifikatsioon - protesti teatamine kõigile vekslitõendajatele.

Samal päeval, kui veksel protestitakse mitteakt-

septimise või mittelunastamise pärast, on notar või seaduse järgi protestimiseks õigustatud ametnik, kohustatud saatma sellekohase kirjaliku teatise kõigile vekslkohuslasile, kelle aadressid on vekslil märgitud või on protestiametnikule teada või talle protestitaotleja poolt teatatud. Säärase teatamisega seotud kulud arvatakse protestikulude hulka.⁶⁶

Nagu siit näeme, lasub meil notifikatsioon notaril. Notar peab teatama vekslit protestimisest niihästi mitteaktseptimise kui ka mittelunastamise pärast kõikidele vekslkohuslasile; nende hulka kuuluvad ka need, kelle vastu veksel protestitud ja kes olles saanud notari nõude ning seda mitte täitnud, peaksid olema teadlikud protestimisest. Sakse seadusandluse järgi lasub esialgne notifikatsiooni kohustus vekslivaldajal, kes teatab vekslit protestimisest eelnevale vekslkohuslasele ja nii edasi, kuni teade jõuab veksliväljajani. Seda nimetatakse astmeliseks notifikatsiooniks. Sarnase teatamiseviisi suureks puuduseks on aeglus. Notifikatsiooni ülesanne seisab aga just selles, et vekslkohuslasile anda aega lunastamiseks tarvilikude ettevalmistuste tegemiseks. Meil toimub teatami-

ne kõigile vekslkohuslasile üheaegselt.

Vekslivaldaja, kes on vastava klausliga vabastatud regressiõiguse teostamiseks vajalikust veksliesitamisest protestimiseks mitteaktseptimise või mittelunastamise pärast, peab teatama mitteaktseptimisest või mittemaksmisest oma vahenditule eelkohuslasele ja trassandile nelja argipäeva jooksul, mis järgnevad esitamispäevale. Iga indossant peab teate kättesaamise päevale järgneva kahe argipäeva jooksul sellest teatama oma vahenditule eelkohuslasele, ära märkides nende nimed ja aadressid, kes andsid eelmised teated, ja nii edasi järjekorras kuni trassandini. Eelnimetatud tähtaegu arvatakse eelmise teate vastuvõtmisest alates. Kui teade on antud isikule, kelle allkiri on vekslil, siis tuleb sama teade anda samal tähtajal ka tema vekslikäendajale.

Kui indossant oma aadressi pole märkinud või kui aadress pole loetav, siis on küllaldane, kui teade antakse tema vahenditule eelkohuslasele. Teatamine võib toimuda ükskõik mil viisil, kas või vekslilihtsa tagasisaatmisega.

Teate andmiseks kohustatu peab tõendama, et ta

on teate andnud ettekirjutatud tähtajal. Selle teate edasiandmist peetakse toimunuks ettekirjutatud tähtajal, kui teadet sisaldav kiri on pandud posti sel tähtajal. Kes ei anna teadet eelnimetatud tähtajal, ei kaota sellega oma regressiõigust; ta vastutab oma hoolitusest tekkinud kahju eest, kuid kahjutasu ei või suurem olla vekslisummast.⁶⁷

Kui vekslil pole märgitud asjaosaliste aadresse, siis notar pole kohustatud neid muretsema, sarnast kohustust ei lasu ka vekslivaldajal, kelle nõudel protest toimub. Jäävad teated kas aadressi puudulikkuse või mõnel muul sarnasel põhjusel kätte andmata, siis ei ole sellel mingisuguseid kahjulikke tagajärgi notarile ega vekslivaldajale.

B. Regress.

Tähtsamaks järelduseks vekslil protestimisest on viimase vekslivaldaja nõudeõiguse alalhoidmine maksja (aktseptandi) või kui käskveksel aktseptimata, siis ka trassandi, lihtvekslis aga veksliväljaja ja teiste eelkäivate pealekirjutajate vastu, samuti ka nende eneste vahel, s.o. regressiõiguse alalhoidmiseks. Reg-

ress on õigus nõuda igalt eelmiselt vekslivaldajalt veksli tasumist sellega, et iga vekslilunastaja võib omakorda nõuda vekslisumma tasumist eelkäivatelt pealekirjutajatelt.⁶⁸ Regress on vekslioiguse iseärasus.

Regressikord on ajaloo kestel muutunud. Algul võidi peale veksiandja resp. maksja vastu nõuet esitada ainult eelviimase vekslipealekirjutaja vastu ja alles siis, kui see ei rahuldanud veksli järgi maksmise nõuet, võis maksunõudja pöörduda teiste pealekirjutajate poole kindlas pealkirjade ülenevas järjekorras. Hiljem arenes võimalus vekslivaldajal pöörduda nõudmisega pealekirjutajate vastu mitte nende järjekorras, vaid selle vastu, kellelt vekslivaldaja kõige kergemini loodab raha kätte saada, üksikuid pealekirjutajaid vahele jättes. Nii määrab ühtlustatud veksliseadus, et vekslivaldaja või vekslilunastaja võib esitada nõude kas ühe, mitme või koguni kõigi trassantide, aktseptantide, indossantide ja vekslikäendajate, kes vastutavad solidaarselt, vastu koos, ilma et tal tarvitseks kinni pidada nende kohustumise järjekorrast. Sama õigus kuulub igale vekslikohuslasele, kes on veksli lunastanud.⁶⁹

Regressiõiguse teostamise küsimuses esineb lahakumine vana VS-e ja ÜVS-e vahel. Vana VS võimaldas vekslivaldajal teostada regressiõigust enne vekslili maksutähtpäeva ainult ühel juhul, nimelt siis, kui trassaat jätab käskveksli kas vekslisumma terves või osalises suuruses aktseptimata ning kui see asjaolu tõendatakse protestiga (VS §95 ja 98). ÜVS avardab tunduvalt ennetähtpäevse regressi teostamise piirkonda. Ta võimaldab seda teostada isegi lihtvekslite järgi. Lihtveksli valdaja võib ÜVS-e § 77 ja 43 alusel teostada regressiõigust nii indossantide kui ka teiste vekslkohuslaste vastu ka juba enne maksutähtpäeva, kui veksliväljaja vara on seatud konkursi alla või ta on lõpetanud oma maksmised, seda ka siis, kui maksmist lõpetamist pole konstateerinud kohus, või kui ta varale pööratud sissenõudmine on jäänud tagajärjeta.⁷⁰

Käskveksli valdaja võib ÜVS-e järgi teostada regressiõigust indossantide, trassandi ja muude vekslkohuslaste vastu ka juba enne maksutähtpäeva kolmel järgmisel juhul:

1) kui veksel on jäetud kas tervelt või osaliselt aktseptimata;

2) kui vekslid aktseptitud või aktseptimata jät-
nud trassaadi vara on seatud konkursi alla või kui
trassaat on lõpetanud oma maksmised, seda ka siis, kui
maksimiste lõpetamist pole konstateerinud kohus, või
kui ta varale pööratud sissenõudmine on jäänud taga-
järjeta;

3) kui aktseptimisele mittekuuluva vekslid välja-
jand trassandi vara on seatud konkursi alla.⁷¹

ÜVS-e § 43 kõneleb küll veel ennetähtpäevasest
regressist neil juhtudel, kui lihtveksli või käskveks-
li väljaja või trassaadi vara on seatud konkursi ära-
hoiu kokkuleppe menetluse või administratsiooni alla.
Et aga meie kehtiv õigus neid kaht õigusinstituuti ei
tunne, seepärast ei saa ka ÜVS-e § 43 selles osas meil
praegu rakendamisele tulla.⁷²

Kui lihtveksli väljaja või trassaat on lõpeta-
nud maksmised või kui nende varale pööratud sissenõud-
mine on osutunud tagajärjetuks, siis ÜVS-e § 44 lg. 5
kohaselt võib vekslivaldaja teostada regressiõigust
üksnes pärast seda, kui lihtveksel on esitatud selle
väljajale ja käskveksel trassaadile lunastamiseks ning
kui protest mittelunastamise pärast on toimunud. Reg-

ressiõiguse teostamiseks neil juhtudel pole küllaldane üksnes protestitud vekslit esitamine. Selleks peab vekslivaldaja tõendama veel maksimise lõpetamise või tagajärjeta jäänud sissenõudmise fakti olemasolu. Maksimise lõpetamise fakti tõendamiseks, kui seda pole konstateerinud kohus, on küllaldane näit. lihtveksli väljaja või trassaadi või nende esindaja või neile lähedal seisvate isikute vastava avalduse esitamine. Lihtveksli väljaja või trassaadi seesugust avaldust võib notar kanda ka protestiakti. Maksimise lõpetamise all tuleb mõista säärase rahaliste kohustuste mitteõendamist, millede maksutähtpäev on juba saabunud, ja seda seesuguste asjaolude olemasolul, mis tunnustavad võlgniku kestmise võimetust täita oma rahalisi kohustusi. Tagajärjeta jäänud sissenõudmise fakti tõendamiseks on küllaldane täitelehe esitamine, millele kohtupristav on teinud vastava märkuse.⁷³

Kui lihtveksli või käskveksli väljaja või trassaadi vara on seatud konkursi alla, siis "VS-e § 44 lg. 6 kohaselt on vastava määruse esitamine küllaldaseks aluseks regressiõiguse teostamise lubamiseks vekslivaldajale. Kohtumääruse esitamisega on võrdne ENSV

Teataja Lisa või kohtukuulutuse ajalehe selle numbri esitamine, kus on avaldatud kuulutus maksujõuetuks tunnistamise kohtumääruse kohta.

Eelnimetatud juhtudel võib vekslivaldaja teostada oma regressiõigust mitte üksnes enne maksutähtpäeva, vaid ka pärast seda. ÜVS-e järgi pole vaja vekslit esitada enam lunastamiseks tema maksutähtpäeva saabumisel ega protestimiseks mittelunastamise pärast, kui veksel on juba protestitud mitteaktseptimise pärast. Seesuguseid võimalusi ei paku vana VS.⁷⁴

Vana VS-e järgi võidakse regressiõigust teostada üksnes protestitud vekslite järgi. Jäetakse veksel mittelunastamise pärast protestimata, siis vabanevad vekslijärgsest kohustusest indossandid ja nende käendajad, käskveksli juures ka trassant. Vastutavaks jäävad sel juhul lihtveksli järgi üksnes selle väljaja ning käendajad ja aktseptitud käskveksli järgi selle aktseptant ning viimase käendajad.

ÜVS on loobunud nende põhimõtete järjekindlast läbiviimisest, vähendades seega vekslite protestimise tähtsust. Nii võib ÜVS-e järgi liht- või käskveksli väljaja, samuti indossant või vekslikäendaja klausli-

ga "kuludeta regress", "protestita" või mõne muu samatähendusliku klausliga, mis vekslile märgitud ja alla kirjutatud, vabastada vekslivaldaja regressiõiguse teostamiseks vajalikust vekslile esitamisest protestimiseks mitteaktseptimise või mittelunastamise pärast. Kui vekslivaldaja hoolimata veksliväljaja poolt kirjutatud klauslist laseb siiski teha protesti, siis jäävad sellega seotud kulud tema kanda. Ainult sel juhul, kui klausel on kirjutatud mõne indossandi või mõne vekslikäendaja poolt, võidakse toimunud protesti kulusid sisse nõuda kõigilt vekslkohuslasilt.⁷⁵

Selle klausli puhul omab aga erilist tähendust vekslile esitamine vekslivaldaja enese poolt kas lunastamiseks, aktseptimiseks või vastavalt mõne muu vekslijärgse toimetuse täitmiseks. Protestimenetlus, mille kestel protestiametnik seda ehk teha võiks ühtlasi ka vekslivaldaja eest, jääb ju selle klausli puhul ära. Samuti peab vekslivaldaja teostama siin ise notifikatsiooni ja mitte üksi tema, vaid järjekorras üksteisele kõik vekslkohuslased.⁷⁶

On vaieldav, kas protestimiskohustusest vabastamise klausel on kohaldatav kõigi protestiliikide

puhul või mitte. Saksa kommentaatorite arvamused selles küsimuses lähevad lahku. On kindel, et selle klausliga võib vabastada protestimisest mittelunastamise tõttu ja protestist mitteaktseptimise pärast.⁷⁷

Meil on aga olukord praegu nii, et klausel "kuludeta regress" teeb üleliigseks protesti kui regressiõiguse alalhoidmise akti ja kui formaalse eelduse regressi teostamise alustamiseks. Tähendab seevõrra, kui võrra meil on tegemist säilitamisprotestiga ja regressiprotestiga, on protest selle klausli puhul üleliigne. Mis puutub aga protesti kui teatavasse protsessuaalsesse tõendisse, kui eeldusse lihtsustatud protsessikorra kohaldamiseks, siis kõnesolev klausel selles küsimuses protesti asendada ei saa. Tsiviilprotsessi seadustik võimaldab anda rahuldust sundtäite korras üksnes protestitud vekslite järgi. Klausli puhul "kuludeta regress" on vekslivaldajal valida:

- 1) kas lasta veksel protestida ja kanda sealjuures ise protestikulud, kuid maksta kohtulõivu ainult poolel määral ja saada kiiret rahuldust, või 2) jätta veksel protestimata, maksta kohtukulud täiel määral ja kannatada rahulduse saamisega vähemalt paari nädala võrra kauem.⁷⁸

Regressisumma suuruse küsimuses erineb üVS senisest VS-st seega, et ta lubab vekslivaldajal nõuda regressikohuslastelt regressi intresse senise 8 % asemel 6% aastas tasumata vekslisummalt, arvates vekslimaksutähtpäevast kuni vekslil väljalunastamispäevani regressikohuslase poolt, kusjuures maksutähtpäeva enast kaasa ei arvata. Vana VS võimaldas regressikorras nõuda vekslitasu 1/4 % suuruses kõigist regressinõude alusel tasumisele kuuluvaist summadest. üVS aga lubab vekslitasu nõuda 1/3 % suuruses ja seda ainult regressinõude alusel tasumisele kuuluvast vekslisummast. Kui regressiõigust teostatakse enne maksutähtpäeva, siis on vekslil lunastajal VS-e alusel õigus vekslisummast maha arvata 8 % aastas, arvates vekslil väljalunastamise päevast kuni maksutähtpäevani. üVS-e § 48 p.2 alusel kuulub vekslisummast sel juhul mahaarvamisele sama aja eest ametliku (Eesti Panga) diskontomäära järgi arvestatud diskont.⁷⁹

Kui üks pealekirjutajatest vekslil välja ostis, muutub ta isikuks, kellel on regressiõigus teiste vastu. Ainuke kitsendus on, et kui keegi on vekslil välja maksnud, siis ta ei või enam nõuda nende pealekirju-

tajate käest, kes seisavad tema nimest allpool, küll aga neilt, kes seisavad ta nimest ülevalpool, ega ka neilt, kes regressivastutusest on vabanenud vastutamata pealkirjade kaudu. Iga vekslkohuslane, kelle vastu on pööratud regressinõue või kelle vastu võidakse seda esitada, on õigustatud nõudma, et talle regressisumma tasumise vastu üle antakse veksel koos protestiaktiga ja regressisumma vastuvõtmist tõendava kviitungiga. Iga indossant, kes on vekslilunastanud, võib maha kriipsutada oma indossamendi ja oma järelkohuslaste indossandid. Kui see, kelle poole on pööratud regressinõudega osaliselt aktseptitud vekslil järgi, tasub vekslisumma aktseptimata osa, siis võib ta nõuda selle maksmise märkimist vekslile ja endale sellekohase kviitungi andmist. Peale selle peab vekslivaldaja andma talle edasise regressi teostamise võimaldamiseks vekslil tõestatud ära kirja ja protestiakti. Kui veksel on edasi antud isikule, kes oli osaline vekslis juba enne selle edasiandmist temale, siis ei ole sellel isikul õigust nõudmisega esineda vekslil järgi nende vastu, kelle eel ta ise vastutas enne vekslil omandamist. Näiteks kui kuues pidaja annab vekslil tei-

sele indossandile tagasi, siis kõik hilisemad indossandid vabanevad vastutusest. Teine indossant võib nõuda vekslit järgi maksmist ainult esimeselt omandajalt ja väljajalt. Kuid see kitsendus ei kehti pealekirjutaja kohta, kes vekslit varem osa võttis vastutamata pealkirjaga. Teiselt poolt võib isik, kes omandab vekslit järgi teist korda, sama vekslit edasi anda uue pealkirjaga, kusjuures uuel vekslivaldajal on regressiõigus ka nende pealekirjutajate vastu, kelle vastu edasiandjal enesel kadus nõudeõigus.⁸⁰

Lõpuks vaatleme regressiõiguse teostamist vääramatute jõe puhul. VS-e järgi vekslitõhuslased vabanevad vekslitõhuslase vastutusest mitte ainult sel juhul, kui vekslivaldaja jätab tegemata mõne toiminguid, mis tingib VS-e põhjal vekslitõhuslaste vastutuse, vaid ka siis, kui nende toimingute täitmata jätmine on tingitud vääramatute jõust.⁸¹

ÜVS aga on selles küsimuses teisel seisukohal. Kui vekslit määratud ajaks vääramatute jõe tõttu ei saa esitada aktseptomiseks või lunastamiseks, siis pikendatakse neid tähtaegu. ÜVS ei mõista vääramatute jõe all

mitte üksnes sõda ja elementaarseid loodusnähtusi, nagu veeuputus, maavärisemine jne., vaid ka riikide poolt antavaid moratooriume. Väeramatu jõu juhtudeks ei loeta olukordi, mis puhtisiklikud vekslivaldajale. Väeramatu jõu juhu möödumisel peab vekslivaldaja viivitamata esitama vekslit aktseptomiseks või lunastamiseks või laskma koostada protesti. On aga väeramatu jõu olukord kestnud üle 30 päeva, arvates maksutähtpäevast, siis võidakse kohe asuda regressioiguse teostamisele ja seda juba erilise soodustusega, nimelt lihtvekslit veksliväljajale ja käskvekslit trassaadile esitama ja ning protestimata.⁸²

14. OVS 1 44 lk. 3.
15. Prof. A. Piip, op. cit., lk. 292.
16. Ibid.
17. OVS 1 9 lk. 2.
18. OVS 1 22 lk. 2.
19. OVS 1 21.
20. OVS 1 23.
21. OVS 1 22 lk. 3.
22. VS 1 95 ja 98 lk. 2.
23. VS 1 106.
24. VS 1 104.
25. OVS 1 44 lk. 3 lk. 4.
26. H. Viikari, op. cit., lk. 82.
27. OVS 1 45 lk. 2.
28. OVS 1 44 lk. 5.
29. OVS 1 44 lk. 6.
30. VS 1 25 lk. 2.
31. OVS 1 46.
32. OVS 1 48 lk. 2.
33. VS 1 55 lk. 2 ja 60 lk. 1.
34. Riigivõimade üldkogus selatus 1. VI. 1932.
35. Prof. A. Piip, op. cit., lk. 292.

V i i t e d.

1. Prof. A. Piip, Kaubandusõigus ja -protsess, II tr. Tartu, 1939, lk.245.
2. Prof. A. Piip, op. cit., lk. 251.
3. Georg Adelheim, Veksliseadus 24. septembrist 1938.a. Tallinn, 1939, lk. 51.
4. Prof. A. Piip, op. cit., lk.252.
5. Prof. G. F. Šeršenevič, Kurs torgovago prava, Tom III, Riga, 1924, lk. 137.
6. H. Vihalem, Uus veksliseadus tegeleva juristi vaatekohalt, i, Õigus 1939 nr.2, lk. 66.
7. TKS § 161 p. 1.
8. H. Vihalem, op. cit., lk. 79 jj.
9. Ibid.
10. Ibid.
11. Ibid.
12. Prof. A. Piip, op. cit., lk. 291.
13. V. Nõges, Eesti, Läti ja Leedu ühtlustatud veksliseadus., Uue veksliseaduse erinevusi senisest veksliseadusest, i Kaubandus-Tööstuskoja Teataja 1938 nr. 22, lk. 568.
14. ÜVS § 44 lg. 3.
15. Prof. A. Piip, op.cit., lk. 292.
16. Ibid.
17. ÜVS § 9 lg. 2.
18. ÜVS § 22 lg. 2.
19. ÜVS § 21.
20. ÜVS § 23.
21. ÜVS § 22 lg. 3.
22. VS § 95 ja 98 lg. 2.
23. VS § 106.
24. VS § 104.
25. ÜVS § 44 lg. 2 ja 4.
26. H. Vihalem, op. cit., lk. 62.
27. ÜVS § 43 lg. 2.
28. ÜVS § 44 lg. 5.
29. ÜVS § 44 lg. 6.
30. ÜVS § 25 lg. 2.
31. ÜVS § 66.
32. ÜVS § 68 lg. 2.
33. ÜVS § 56 lg. 2 ja 60 lg. 1.
34. Riigikohtu üldkogu seletus 1. VI. 1932.
35. Prof. A. Piip, op. cit., lk.292.

36. V. Nóges, op. cit., lk. 573.
37. VS § 57 lg. 3.
38. V. Nóges, op. cit., lk. 573.
39. H. Vihalem, op. cit., lk. 68.
40. V. Nóges, op. cit., lk. 573.
41. Ibid, lk. 574.
42. ÜVS § 54 lg. 1-5.
43. G. Adelheim, op. cit., lk. 54.
44. H. Vihalem, op. cit., lk. 68 jj.
45. H. Vihalem, op. cit., lk. 69 jj.
46. ÜVS § 82.
47. ÜVS § 83.
48. ÜVS § 84.
49. ÜVS § 85.
50. Staub-Stranz, Kommentar zum Wechselgesetz, 13. Auf., Berlin-Leipzig, 1934, lk. 643.
51. ÜVS § 87.
52. ÜVS § 81.
53. L. Quassowski- Dr. E. Albrecht, Wechselgesetz vom 21. Juni 1933, Berlin, 1934, lk. 430.
54. ÜVS § 86.
55. Staub-Stranz, op. cit., lk. 625.
56. Staub-Stranz, op. cit., lk. 644.
57. L. Quassowski - Dr. E. Albrecht, op. cit., lk. 424.
58. Prof. A. Piip, op. cit., lk. 298.
59. Ibid.
60. Ibid.
61. Ibid.
62. Ibid.
63. Ibid.
64. Prof. G. F. Šeršenevič, op. cit., lk. 138.
65. Prof. A. Piip, op. cit., lk. 258.
66. ÜVS § 45 lg. 1.
67. ÜVS § 45 lg. 2-7.
68. Prof. A. Piip, op. cit., lk. 295.
69. ÜVS § 47 lg. 1-3.
70. V. Nóges, op. cit., lk. 569.
71. ÜVS § 43.
72. V. Nóges, op. cit., lk. 569.
73. Ibid.
74. Ibid.
75. ÜVS § 46 lg. 1, 3.
76. H. Vihalem, op. cit., lk. 81.
77. Ibid.
78. Ibid, lk. 82.
79. V. Nóges, op. cit., lk. 570.
80. Prof. A. Piip, op. cit., lk. 297.
81. VS § 35.
82. ÜVS § 54 lg. 1, 3, 4, 6.

O s u n d a t u d t e o s e d .

1. Georg Adelheim, Veksliseadus 24. septembrist 1938.a., Tallinn, 1939.
2. Valter Nõges, Eesti, Läti ja Leedu ühtlustatud veksliseadus., Uue veksliseaduse erinevusi senisest veksliseadusest, Kaubandus-Tööstuskoja Teataja 1938 Nr. 19-22.
3. Prof. A. Piip, Kaubandusõigus ja -protsess, II tr. Tartu, 1939.
4. L. Quassowski- Dr. E. Albrecht, Wechselgesetz vom 21. Juni 1933, Berlin, 1934.
5. Prof. G. F. Šeršenevič, Kurs torgovago prava, Tom III, Riga, 1924.
6. Staub-Stranz, Kommentar zum Wechselgesetz, 13. Auf., Berlin-Leipzig, 1934.
7. Hugo Vihalem, Uus veksliseadus tegeleva juristi vaatekohast, Õigus, 1939 Nr. 2.

Tarvitatud lühendid.

- VS - Veksliseadus, Riigi Teataja 1932 Nr.17, art. 125.
ÜVS - Ühtlustatud veksliseadus, Riigi Teataja 1938 nr. 82, art. 731.
TKS - Tsiviilkohtupidamise seadustik.